

อภิปรายผลการวิจัย

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการวิจัยคือต้องการศึกษาคานิยมทางศาสนาของนักเรียนชาวเขาในคานต่าง ๆ ทั้งนี้คือ คานิยมต่อคำสอนทางพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา, ต่อความเชื่อต่าง ๆ ทางศาสนาเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ, ต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผี หมอผี และผู้อบรมสั่งสอนศาสนา, ต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัตถุทางศาสนา และต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป รวมทั้งต้องการศึกษาวานักเรียนชาวเขาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรนี้จะมีระยะทางทางสังคมไกลหรือใกล้จากหมอผีและผู้อบรมสั่งสอนศาสนาอื่น ๆ อันเนื่องมาจากการนับถือผีของชาวเขา

ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ร้อยละของการตอบแบบสอบถามแต่ละประเภทของคานิยมทางศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง แต่ละเผ่ามีทั้งที่มีแนวโน้มของคานิยมที่คล้ายคลึงกัน และที่แตกต่างกันเป็นบางเผ่าในบางข้อของแบบสอบถาม

2. ค่าเฉลี่ยในการตอบแบบสอบถามของคานิยมทางศาสนา คานต่าง ๆ 5 ประเภทของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีดังนี้ คานิยมต่อคำสอนทางพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา 2.10 ต่อความเชื่อต่าง ๆ ทางศาสนาเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ 2.70 ต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผี หมอผี และผู้อบรมสั่งสอนทางศาสนา 3.03 คือความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัตถุทางศาสนา 2.31 และต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป 2.01

3. การวิเคราะห์ความแปรปรวนในการตอบแบบสอบถามแบบระยะทางทางสังคมแต่ละข้อของกลุ่มตัวอย่าง แต่ละเผ่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเมื่อนำมาทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่ของค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามแต่ละข้อโดยวิธีของนิวแมน-คูลส์ แล้วปรากฏว่า

3.1 เผ่าแมวตอบสนองต่อแบบสอบถามข้อ 1 แตกต่างจากข้อ 2, 3, 4, และ 5 อย่างมีนัยสำคัญ และการตอบสนองต่อแบบสอบถามข้อ 3, 4, 5 ไม่แตกต่างกันและ 2, 4 ก็ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3.2 เواةเวย ลีซอ และกะเหรียง ตอบสนองต่อแบบสอบถามข้อ 1 แตกต่างจากข้อ 2, 3, 4, 5 อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนการตอบสนองต่อแบบสอบถามข้อ 2, 3, 4, และ 5 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3.3 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตอบสนองต่อแบบสอบถามข้อ 1 แตกต่างจากข้อ 2, 3, 4, 5 อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนการตอบสนองต่อข้อ 5 ไม่แตกต่างจากข้อ 3 และข้อ 2 ไม่แตกต่างจากข้อ 4 ในขณะที่เกี่ยวกับการตอบสนองต่อข้อ 2 ก็แตกต่างจากข้อ 5 และข้อ 3 ข้อ 4 ก็แตกต่างจากข้อ 5 และข้อ 3 ควอยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3.4 ระยะเวลาทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างทุกเผ่าที่มีคห้อมอยู่ใกล้ที่สุด รองลงมาคือพระสงฆ์ แม่ชีหรือซิสเตอร์ บาทหลวง และที่ใกล้ที่สุด คือยายผู้ใจบุญ

ผลของการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. จากแบบสอบถามแบบที่ 1 ซึ่งได้แบ่งออกเป็นคานิยมคานตาง ๆ 5 ประเภทนั้น มีร้อยละของจำนวนนักเรียนในการตอบแบบสอบถามแต่ละประเภทของกลุ่มตัวอย่างแต่ละเผ่ามีทั้งที่แสดงถึงความคล้ายคลึงกันของคานิยมและความแตกต่างกันของคานิยมเป็นบางเผ่าในบางข้อของแบบสอบถามดังนี้

ประเภทที่ 1 กลุ่มตัวอย่างแต่ละเผ่ามีการตอบสนองต่อแบบสอบถามเป็นร้อยละของจำนวนนักเรียนที่แสดงให้เห็นว่ามีคานิยมสูงต่อคำสอนทางพุทธศาสนาและคริสตศาสนา ซึ่งจะได้จากการเห็นด้วยต่อคำสอนในทางพุทธศาสนาและคริสตศาสนาในคำถามแต่ละข้อ แต่มีบางข้อที่กลุ่มตัวอย่างบางเผ่าตอบแบบสอบถามที่แสดงให้เห็นว่ามีคานิยมแตกต่างไปจากเผ่าอื่น ๆ เช่น คำถามที่เกี่ยวกับการคุมกำเนิดถือว่าเป็นการทำบาปนั้น กลุ่มตัวอย่างแต่ละเผ่าไม่เห็นด้วย แต่เผ่ากะเหรียงมีการตอบสนองที่แสดงให้เห็นว่าไม่มีคานิยม ทั้งนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างหลายคนไม่เข้าใจความหมายของคำว่า "คุมกำเนิด" ซึ่งสังเกตได้จากการซักถามของกลุ่มตัวอย่างหลายคนในขณะที่ทำแบบสอบถามอยู่ และจากข้อคำถามที่ว่าทานโกธิกกับเพื่อนคนหนึ่ง จึงไปบอกครูว่าเพื่อนคนนั้นเกเรทานอยู่เสมอ เพื่อให้ครูทำโทษเขานั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยแต่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเผ่าอื่น ๆ นั้น มีการตอบสนองที่แสดงให้เห็นว่าไม่มีคานิยม

การที่เดวิดอื่น ๆ ตอบแบบสอบถามควยรอยละของจำนวนนักเรียนเช่นนี้อาจเป็นเช่น คำกล่าวของโอดเซน (Olsen)¹ ที่ว่า "หลักศีลธรรมนั้นถูกเปลี่ยนแปลงโดยมนุษย์อันเนื่องมา จากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ และการสมคดียแห่งอำนาจของมนุษย์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยทั่วไปแล้วหลักศาสนาไม่สามารถใช้ไต่ทั่วไปได้ทุก ๆ แห่ง คนที่อยู่ในวัฒนธรรมที่มีขอบเขตจำกัดของคนที่สร้างกฎแห่งศีลธรรมของตนเองขึ้นมา"

การที่กลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมต่อคำสอนทางศาสนาสูงนั้น ตรงกับผลการวิจัยของโทมัส (Thomas)² ซึ่งได้ศึกษาการอบรมเด็กผ่านทางศาสนาของเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนซึ่งผู้วิจัยได้ สร้างแบบสอบถามขึ้นเองและส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา 446 แห่ง พบว่าเด็กสมัยใหม่ไม่ค่อยได้รับการเอาใจใส่จากบุคคลากรในการอบรมสั่งสอนทางศาสนาเท่าที่ ควรเนื่องจากบิดามารดาไม่มีเวลาว่าง และเด็กที่อยู่ในตัวเมืองได้รับการอบรมสั่งสอนทางศาสนา มากกว่าเด็กที่อยู่ในตัวเมือง ซึ่งนักเรียนชาวเซาท์นัทเป็นเด็กชนเมืองควย และเหตุผลอีก ประการหนึ่งที่สนับสนุนผลของการวิจัยข้อนี้คือจากคำกล่าวของนายสุวรรณ รื่นยศ³ ว่า "ความจริงแล้วชาวเขาเหล่านี้ไม่ใช่คนคิดคานเป็นคนดีเป็นคนวานอนสอนงาย" ประกอบกับการที่เด็ก เหล่านี้อยู่ในโรงเรียนของรัฐบาลที่มุ่งอบรมและปลูกฝังพุทธศาสนาอยู่ควย จึงทำให้มีค่านิยมต่อ คำสอนทางศาสนาสูง

ประเภทที่ 2 กลุ่มตัวอย่างมีรอยละของจำนวนนักเรียนในการตอบแบบสอบถามใน ค่านของค่านิยมต่อความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติที่แสดงให้เห็นว่ามีค่านิยม ทางศาสนามานี้สูง เช่น จากข้อคำถามเหล่านี้คือถ้าคนทำดีตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ การชาคน

¹Leroy C Olsen, "Ethical Standards for Group Leaders", The Journal of Education Research, 60(2), October, 1966.

²John L. Thomas, S.J. "Religious Training in The Roman Catholic Family", The American Journal of Sociology, V.1949-1951, p 178-183.

³สุวรรณ รื่นยศ, รายงานการเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนาแก่ชาวเขาทางภาคเหนือ ปี 2509 กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย 2510.

หรือสัว์ตายไปจะต้องตกนรกเป็นคน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ ภักดี ชมภูมิ่ง⁴ ที่ว่า "ผู้ที่ทำฐานะสูงสุดในบรรดาทั้งหลายที่เมื่อนับถือเชื่อว่าผู้ทำเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งทั้งหลายในจักรวาล มีอำนาจใหญ่โตให้โทษแก่มวลมนุษย์ใครทำความดีในโลกนี้ เมื่อตายไปผู้ทำจะให้ไปอยู่บนสวรรค์ซึ่งอยู่บนฟ้าจะมีแต่ความสุข ส่วนคนที่ทำชั่วตายไปผู้ทำจะให้ไปอยู่ในนรกซึ่งอยู่ใต้ดิน มีแต่ความทุกข์ทรมาน" ซึ่งก็ตรงกับคำกล่าวของ อานนท์ อากาภิรม⁵ ที่ว่า "สังคมชนบทส่วนใหญ่มีความนับถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์"

แต่มีข้อ 17 ที่กลุ่มตัวอย่างมีร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามที่แสดงให้เห็นว่ามีค่านิยมต่ำ และขอคำถามบางข้อที่กลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มมีค่านิยมแตกต่างไปจากเดาอื่น ๆ คือข้อ 32 กลุ่มตัวอย่างแต่ละเดาที่มีการตอบสนองที่แสดงให้เห็นว่ามีค่านิยมสูง นอกจากเดาข้อที่มีการตอบสนองที่แสดงให้เห็นว่ามีค่านิยมต่ำ ส่วนข้อ 27, 37 และ 40 นั้น กลุ่มตัวอย่างแต่ละเดาที่มีการตอบสนองที่แสดงว่ามีค่านิยมต่ำ นอกจากบางเดาที่มีการตอบสนองที่แสดงให้เห็นว่ามีค่านิยมสูง

การที่กลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมต่ำนั้น คัดค้านกับผลการศึกษาของภักดี ชมภูมิ่ง⁶ ที่ว่า "เมื่อมีความทุกข์รอนแค้นขึ้นก็จะเริ่มเซ่นไหว้หรือเลี้ยงผีเรือนก่อน เมื่อไม่สามารถบำบัดความเดือดร้อนใดก็จะเลี้ยงผีหมู่บ้าน" และคัดค้านคำกล่าวของ สุรพงษ์ มุนนาค⁷ ที่กล่าวว่า "เขาเชื่อว่าผีที่โหดและผีที่ก่อให้เกิดความเจ็บไข้นั้นสิ่งอยู่ในสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นเขาจึงมักจะเซ่นไหว้ควย ไก่ หมู ขาว และน้ำ.....ทั้งนี้เพื่อขอให้หันมาเอาใจใส่และช่วยเหลือ"

ประเภทที่ 3 กลุ่มตัวอย่างมีร้อยละของจำนวนนักเรียนในการตอบแบบสอบถามค่านิยมต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผี หมอผีและผู้อบรมสั่งสอนทางศาสนาที่แสดงว่ามีค่านิยมสูงในข้อคำถามเกี่ยวกับพระ บาทหลวง ซีหรือซิสเตอร์ และประโยชน์ที่จะได้รับจากหมอผีเช่น จากคำถามเหล่านี้คือ การแต่งงานของอาศัยพระมาทำพิธีควย การบวชของอาศัยพระมาทำพิธีควย เมื่อพบพระควรกราบไหว้เพราะเป็นผู้นำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาสอนให้เราทำดี

⁴ภักดี ชมภูมิ่ง, เรื่องเดียวกัน.

⁵อานนท์ อากาภิรม, มนุษย์กับสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 3, พระนคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกฎกิจ, 2515) หน้า 236.

⁶ภักดี ชมภูมิ่ง, เรื่องเดียวกัน.

⁷สุรพงษ์ มุนนาค, ชาวเขา หน้า 43.

คนที่นับถือผี เราควรถือว่าเขาเป็นญาติพี่น้องกับเรา บาทหลวง เป็นคนที่ควรแก่การนับถือ เพราะสอนให้เราทำดีตามคำสั่งสอนพระผู้เป็นเจ้า เป็นคน

ส่วนข้อความที่เกี่ยวกับผี และหมอผีนั้นกลุ่มตัวอย่างมีรอยละของจำนวนนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามที่แสดงให้เห็นว่ามีค่านิยมค่าตลิ่งเหล่านี้ เช่น จากข้อความเหล่านี้คือ การแต่งงานของอาตย์ขึ้นมาทำพิธีด้วย การบวชของอาตย์ขึ้นมาทำพิธีด้วย งานศพของอาตย์ขึ้นมาทำพิธีด้วย การนับถือผีนั้นดีเพราะช่วยให้เราได้สิ่งต่าง ๆ สมปรารถนา การอาน้ำบ่อย ๆ ไม่ควรกระทำเพราะผีน้ำจะสิงในตัว ฉันอยากเป็นหมอผีเพราะสามารถติดต่อกับผีหรือวิญญาณได้ ผลการวิจัยนี้คัดค้านกับคำกล่าวของ พ.ล. เชิดชาย เหล่าหล้า⁸ ที่ว่า "จะเห็นได้ว่าหมอผีเหล่านี้ได้มีบทบาทสำคัญมากเท่า ๆ กับหัวหน้าหมู่บ้าน พวกเขาเชื่อกันว่าถ้าหากเกิดสิ่งผิดปกติขึ้นในหมู่บ้าน เช่น โรคภัยหรือมีคนเข้ามาในหมู่บ้านก็มักจะเกิดโรคภัยเพราะวิญญาณบรรพบุรุษทำโทษ หมอผีแต่ผู้เดียวเท่านั้นที่ดวงรู้และแก้ไขได้ หมอผีจะได้เงินค่าจ้าง ในกรณีที่มีคนเจ็บในครอบครัว จะต้องเซ่นสังเวยบรรพบุรุษด้วยหมู"

การที่กลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมทางศาสนาตลิ่งอวมทางศาสนาอื่นได้แก่ พระ บาทหลวง ซี้ หรือซิสเตอร์ สูงนั้นอาจเป็นดังคำกล่าวของ ขจักษณ์ บุรุษพัฒน์⁹ ที่ว่า "ที่สำคัญก็คือเมื่อเด็กชาวเขาได้เข้ามาคลุกคลีกับคนไทยได้เรียนรู้ภาษาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทย ก็เป็นการง่ายที่เด็กเหล่านี้จะผสมกลมกลืนกับคนไทย" และอีกประการหนึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ได้รับการศึกษาและอบรมในโรงเรียนที่ได้ปลูกฝังความเชื่อและหลักธรรมของพุทธศาสนาตั้งแต่เด็ก จึงทำให้เกิดการถ่ายทอด (transfer) ความเชื่อทางศาสนาแก่กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ และควยเหตุผลอันเดียวที่ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าจะทำให้กลุ่มตัวอย่างนี้มีค่านิยมที่เกี่ยวกับผี หมอผีคำ และควยเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้ตัวอย่างประชากรมีค่านิยมที่เกี่ยวกับผี หมอผีคำ ก็เนื่องจากการได้รับความรู้และความเจริญจากการศึกษาวิชาการมากขึ้น จึงเกิดการผสมของวัฒนธรรมจะยึดถือปฏิบัติกันไปโดยอัตโนมัติอย่าง

⁸ เชิดชาย เหล่าหล้า พ.ล., สังคมวิทยาชนบท, หน้า 205.

⁹ ขจักษณ์ บุรุษพัฒน์, ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2515), หน้า 134.

ภาคภูมิใจนานไปก็เลยกลายเป็นสิ่งแวดลอมที่มีอิทธิพลในสังคมผสมนี้ เรื่องที่จะขัดขึ้นโต้ตอบ
ลดน้อยลง ความรู้สึกในคุณค่าจริยธรรมหรือความดีก็เปลี่ยนแปลงไปตามความนิยมอย่างวัฒนธรรม
ผสม¹⁰ ผลของการวิจัยนี้คัดค้านกับผลการวิจัยของ ยิง¹¹ (Young) ซึ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลง
แสดงของค่านิยมและพฤติกรรมของชาวจีนในฮาวาย โดยใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่าค่านิยม
ของชาวจีนยังคงค่อยเป็นค่อยไปตามเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดแม้ว่าจะได้รับอิทธิพล
จากวัฒนธรรมของสหรัฐอเมริกาอยู่ก็ตาม

ประเภทที่ 4 ค่านิยมที่สอดคล้องความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัตถุทางศาสนา กลุ่มตัวอย่างมี
ค่านิยมสูง แมแต่วัตถุทางความเชื่อถือยึดก็ตาม ซึ่งได้แก่การที่ทุกบ้านควรมีแท่นสำหรับบูชาผีเรือน
แต่ค่านิยมต่อการมีเครื่องรางของขลังไว้ประจำตัวนั้น มีแนวโน้มของค่านิยมต่ำเกือบทุกแผนอก
จากเผ่าลือซ้อ ที่กลุ่มตัวอย่างมีการตอบสนองที่แสดงว่าไม่มีค่านิยม

ประเภทที่ 5 ค่านิยมที่สอดคล้องความสัมพันธ์ระหว่างคนกับศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป กลุ่ม
ตัวอย่างมีค่านิยมสูงทุกเผ่า แต่ค่านิยมที่ต่อการแต่งงานกับคนต่างศาสนานั้น กลุ่มตัวอย่างมี
ค่านิยมต่ำเกือบทุกแผนอกจากเผ่าอื่น ๆ ที่มีการตอบสนองที่แสดงว่าไม่มีค่านิยม

เราจะเห็นว่าผลจากการวิเคราะห์แบบสอบถามแบบที่ 1 ทั้ง 5 ประเภทด้วยวิธีการ
หาร้อยละของจำนวนนักเรียนในการตอบสนองนั้น แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างแต่ละเผ่ามีค่านิยม
สูงต่อค่านิยมทางศาสนามากันต่าง ๆ ทั้ง 5 ประเภทนั้น นอกจากจะมีบางเผ่าที่ค่านิยมที่แตกต่าง
จากเผ่าอื่น ๆ ไปบ้างเล็กน้อยในข้อคำถามบางข้อ ดังที่ได้แสดงในบทที่ 3 แลวนั้น ดังนั้นจึง
อาจกล่าวได้ว่าผลการวิจัยสนับสนุนสมมุติฐานข้อที่ 1 ที่ว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างเผ่าต่อค
่านิยมทางศาสนามากันต่าง ๆ 5 ประเภทนั้น

2. จากแบบสอบถามแบบที่ 1 ซึ่งแบ่งค่านิยมทางศาสนาออกเป็น 5 ประเภท ผู้วิจัย
ได้ให้คะแนนโดยใช้วิธีการที่คัดแปลงมาจากวิธีการแบบระยะทางทางสังคมนี้ ปรากฏว่าระยะ
ห่างที่ใกล้ที่สุดคือ ค่านิยมต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับศาสนา โดยทั่ว ๆ ไปมีค่าเฉลี่ย 2.01

¹⁰ พระมหาเสถียร ภิรมญาโน, "การสร้างคุณค่าทางจริยธรรมในสังคม", พุทธจักร
ปีที่ 27 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน 2516) หน้า 24.

¹¹ Nancy F. Young, "Changes in Values and Strategies Among
Chinese in Hawaii Sociology and Social Research, 56 (2) (January
1972,) p 228-240.

และระยะทางที่ไกลรอง ๆ ลงมาคือ ค่านิยมต่อคำสอนทางพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา ค่านิยมต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัตถุทางศาสนา ค่านิยมต่อความเชื่อทางศาสนาที่เกี่ยวกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติและมีระยะทางไกลที่สุดคือค่านิยมต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผี หมอผีและผู่อบรมสิ่งสอนทางศาสนา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยถึง 3.03

ผลจากการวิจัยนี้ตรงกับผลการวิจัยด้วยวิธีของข้อ 1 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นคือ การที่มีระยะทางไกลหมายความว่ามีความค่านิยมต่ำและการที่มีระยะทางไกลหมายความว่ามีความค่านิยมสูง เราจะเห็นได้ว่าผลการวิเคราะห์แบบสอบถามแบบที่ 1 ด้วยวิธีนี้ ทำให้เราทราบว่าคุณลักษณะที่มีความรู้สึกไกล ไกล ต่อค่านิยมทางศาสนาต่าง ๆ 5 ประเภทที่แตกต่างกันดังที่ได้แสดงในแบบที่ 3 ตารางที่ 8 ดังนั้นผลของการวิจัยขั้นจึงสนับสนุนสมมุติฐานข้อที่ 2 ที่ว่ามีความแตกต่างของค่านิยมทางศาสนาทั้ง 5 ประเภทของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

แต่จากการทราวจีให้คะแนนด้วยวิธีนี้ไม่สามารถจะเปรียบเทียบกันได้ว่า ค่านิยมทางศาสนาประเภทใดที่กลุ่มตัวอย่างมีความค่านิยมสูงกว่ากันเท่าใด เพราะข้อคำถามที่สร้างขึ้นนั้นเป็นคำถามคนละแบบ ฉะนั้นจากที่กล่าวมานี้อาจจะตั้งเป็นข้อเสนอแนะได้ว่าสำหรับผู้ต้องการจะศึกษาค่านิยมทางศาสนาอย่างละเอียดต่อไป ก็อาจนำแบบสอบถามนี้ไปสร้างด้วยวิธีที่คิดแปลงมาจากระยะทางทางสังคม (Social Distance) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างให้เห็นผลการวิจัยที่เด่นชัดออกไปอีกได้

3. จากแบบสอบถามแบบที่ 2 นั้น ผู้วิจัยได้ให้คะแนนแบบระยะทางทางสังคมเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในการตอบแบบสอบถามแต่ละข้อของกลุ่มตัวอย่างแต่ละเผ่า และรวมหมดทุกเผ่า แล้วทดสอบด้วยวิธีของ นิวแมน กูลล์ พบว่า

3.1 เผ่าแมว ตอบสนองต่อแบบสอบถามข้อ 1 แตกต่างจากข้อ 2, 3, 4, 5 อย่างมีนัยสำคัญและตอบสนองต่อข้อ 3, 4, 5 ไม่แตกต่างกัน และข้อ 2, 4 ก็ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3.2 เผ่าเย้า ดิซอ และกะเหรี่ยง ตอบสนองต่อแบบสอบถามข้อ 2, 3, 4 และ 5 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่การตอบสนองต่อแบบสอบถามข้อ 1 แตกต่างจากข้อ 2, 3, 4 และ 5 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3.3 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตอบสนองต่อแบบสอบถามข้อ 1 แตกต่างจากข้อ 2, 3, 4 และ 5 อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนการตอบสนองต่อแบบสอบถามข้อ 5 ไม่แตกต่างจากข้อ 3 และ ข้อ 2 ไม่แตกต่างจากข้อ 4 ในขณะที่เกี่ยวกับการตอบสนองต่อข้อ 2 ก็แตกต่างจากข้อ 5 และข้อ 3 ข้อ 4 ก็แตกต่างจากข้อ 5 และข้อ 3 ด้วยควมมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3.4 เมื่อพิจารณาคุณค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีต่อแบบสอบถามแต่ละข้อ ที่ถามถึงความสัมพันธ์หรือความรู้สึกของคนที่ตอบบุคคลอื่น ๆ ที่ถูกถามถึงอันใดแก่ หมอผี พระสงฆ์ บาทหลวง ชีหรือซิสเตอร์ และยายผู้ใจบุญ ปรากฏว่าคุณค่าเฉลี่ยของระยะทางทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเรียงลำดับจากไกลไปใกล้ดังนี้คือ ใกล้ที่สุดคือหมอผี รอง ๆ ลงมาคือ พระสงฆ์ แม่ชีหรือซิสเตอร์ บาทหลวงและที่ใกล้ที่สุดคือยายผู้ใจบุญ ซึ่งเป็นการแสดงออกของค่านิยมตามสามัญสำนึกที่เราสามารถสอบถามได้¹² ส่วนระยะทางทางสังคมที่ไกล ๆ รองลงมาคือบาทหลวง ชีหรือซิสเตอร์นั้นอาจเป็นเพราะลักษณะของคำถามที่เน้นให้เห็นคุณค่าของบาทหลวง และชีหรือซิสเตอร์ในด้านการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ มาก ส่วนระยะทางทางสังคมที่ไกลออกมาอีกได้แก่ พระสงฆ์ ดังนั้นผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ไม่ได้มีความสัมพันธ์หรือได้ร่วมพิธีทางพุทธศาสนามากนัก จึงไม่ได้เห็นความสำคัญของพระสงฆ์ ส่วนในค่านิยมของระยะทางทางสังคมที่มีต่อหมอผีนั้นมีระยะทางใกล้ที่สุด แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับความเจริญและความก้าวหน้าทางวิชาการมากขึ้น อาจมีส่วนทำให้ความเลื่อมใสนับถือหมอผีลดน้อยลง ซึ่งค่านิยมพื้นฐานข้อที่ 3 ที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนชาวเขาที่มีต่อหมอผีเป็นระยะทางทางสังคมที่ไกลกว่าบุคคลอื่น ๆ

¹² Rollo Handy, Value Theory and The Behavioral Science (Springfield, Illinois: Charles C. Thomas Publisher, 1969), p.162.